

NOVINKA agentury EU pro drogy v Lisabonu

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2011: HLAVNÍ BODY 1

Politiky a opatření musí být připraveny čelit výzvám příštího desetiletí, říká ředitel agentury pro drogy

(15.11.2011, LISABON **EMBARGO 10:00 ZEČ / lisabonského času**) **Výroční zpráva za rok 2011:**

stav drogové problematiky v Evropě je „plná protikladů“, říká **agentura EU pro drogy (EMCDDA)**.

Zpráva zveřejněná dnes v Lisabonu uvádí, že užívání drog je v Evropě poměrně stabilní, přičemž existují určité pozitivní známky toho, že užívání kokainu již možná překročilo svůj vrchol a že užívání konopí mezi mladými lidmi nadále klesá. Náznaky stability u některých z více zavedených drog však nahrazují nové hrozby. Zpráva zkoumá vývoj na trhu syntetických drog, rychlý nástup nových drog a velmi rozšířené souběžné užívání více drog. **Ředitel agentury EMCDDA Wolfgang Götz** při představení každoročního hodnocení agentury uvedl: „Evropské protidrogové politiky a opatření je nyní třeba nastavit tak, aby mohly čelit výzvám příštího desetiletí.“

Kokain – bublina už splaskla?

Během posledních deseti let dosáhl kokain postavení nejčastěji užívané nelegální stimulační drogy v Evropě, ačkoli většina uživatelů se nachází v omezeném počtu západních zemí EU. Přibližně 14,5 milionu Evropanů (15–64 let) za svůj život kokain vyzkoušelo a přibližně 4 miliony jej užily v posledním roce (kapitola 5, tab. 9). Dnes představené nové údaje však vyvolávají otázku, zda již obliba kokainu dosáhla vrcholu.

Poslední průzkumy užívání kokainu odhalují v nejméně postižených zemích jisté kladné známky vývoje. Například **Dánsko, Španělsko, Itálie a Velká Británie** – čtyři z pěti zemí s nejvyšší úrovní užívání – hlásí jistý pokles užití kokainu v posledním roce u mladých dospělých (15–34 let), což odráží trend pozorovaný v **Kanadě a Spojených státech amerických** (kapitola 5, obr. 10; obr. GPS-14, část ii) ⁽¹⁾. Určitý pokles užívání kokainu ukázaly také poslední cílené průzkumy v prostředí zábavy v některých zemích.

„Kvůli finančním nákladům spojeným s pravidelnou konzumací může být kokain méně atraktivní volbou v zemích, kde jsou nyní na denním pořádku úspory a škrty v souvislosti s ekonomickou krizí,“ uvádí zpráva. Průměrná cena kokainu pro koncového zákazníka se ve většině zemí EU pohybuje mezi 50 až 80 EUR za gram (kapitola 5, tab. 8; tab. PPP-3, část i). „Pozitivní image“ této drogy jako součásti životního stylu vyšších vrstev rovněž dostává čím dál větší trhliny s tím, jak jsou ve stále větší míře uváděny problémy související s užíváním kokainu (např. urgentní příjmy v nemocnicích, žádosti o léčbu a úmrtí).

Přibližně 17 % uživatelů drog nastupujících specializovanou léčbu uvádí kokain jako svou hlavní problémovou drogu (obr. TDI-2, část ii). A každoročně je v Evropě hlášeno přibližně 1 000 úmrtí souvisejících s kokainem. Užívání kokainu jde často ruku v ruce s intenzivním epizodickým pitím nadměrných dávek alkoholu. Nedávné studie zjistily, že více než polovina uživatelů v léčených pro závislost na kokainu byla rovněž závislá na alkoholu (viz rámeček, kapitola 5) ⁽²⁾. Členské státy nyní hlásí lepší léčebné výsledky a kladné zkušenosti, pokud jde o léčbu problémových uživatelů kokainu.

Počet záchytů kokainu v Evropě nadále roste (z 56 000 v roce 2004 na zhruba 99 000 v roce 2009 – tab. SZR-9), množství zachycené drogy a její čistota se však v posledních letech značně snížily. Celkové množství kokainu zadrženého v Evropě dosáhlo maxima v roce 2006 a poté pokleslo na polovinu, na odhadovaných 49 tun v roce 2009 (kapitola 5, tab. 8). Ačkoli využití tras pašování kokainu přes západní Afriku možná ustupuje, existují doklady o zvýšené aktivitě na východě Evropy.

Konopí – zaznamenán klesající trend

Přibližně 78 milionů Evropanů (každý pátý dospělý ve věku 15–64 let) za svůj život vyzkoušelo konopné látky a přibližně 22,5 milionu je užilo v posledním roce (kapitola 3, tab. 4). Díky tomu je konopí v Evropě stále nejběžněji užívanou nelegální drogou. Poslední evropské údaje však potvrzují obecnou stabilizaci nebo sestupný trend užívání konopí mezi mladými dospělými (15–34 let), které uváděly předchozí *výroční zprávy* agentury **EMCDDA** (kapitola 3, obr. 5). Tento pokles odráží také průzkumy provedené u školních dětí (15–16 let) (Zdravotní chování dětí školního věku / průzkum HBSC 2006–2010, tab. EYE-10).

Klesající trendy kouření tabáku mohou mít určitý vliv rovněž na trendy užívání konopí v Evropě, kde se obě látky běžně užívají společně (kapitola 3, obr. 6). Srovnání posledních dvou školních studií **ESPAD** (2003 a 2007) ve 23 zemích EU ukázalo celkově pokles prevalence kouření cigaret v posledním měsíci (z 33 % na 28 %) a užívání konopí (z 9 % na 7 %). K dalším možným vysvětlením poklesu patří životní styl, móda, nahrazování jinými drogami a současné postoje k této droze. Poslední průzkum **Eurobarometr**, který zveřejnila **Evropská komise** v červenci 2011, ukázal, že pravidelné užívání konopí označilo 67 % mladých respondentů (15–24 let) za „vysoké riziko“ pro zdraví⁽³⁾. Často diskutovanou otázkou je, do jaké míry ovlivňují změny v oblasti protidrogových politik změny v užívání konopí. Údaje uvedené ve zprávě nenaznačují žádnou jednoduchou spojitost mezi nedávnými změnami protidrogových právních předpisů a mírami užívání konopí (viz rámeček, kapitola 3).

Pravidelné užívání konopí v Evropě je nadále důvodem ke znepokojení: přibližně 9 milionů mladých Evropanů (15–34 let) užilo konopí v posledním měsíci. Zvláště vysokému riziku, že se stanou častými uživateli konopí, jsou zřejmě vystaveni mladí muži (kapitola 3, obr. 7), což je faktor, který lze zohlednit při navrhování cílených preventivních aktivit.

Chuť Evropanů na konopí se odráží také v ročních záchytech v objemu zhruba 700 tun této drogy (přibližně 600 tun pryskyřice, 100 tun rostlinného konopí) (kapitola 3, tab. 3)⁽⁴⁾. V posledním desetiletí mají evropské politiky v oblasti konopí často tendenci zaměřovat pozornost při prosazování práva spíše na obchodníky s drogami než na uživatele. V Evropě však dále roste počet trestných činů souvisejících s užíváním konopí, což svědčí o možném nesouladu politiky a praxe (kapitola 2, obr. 4).

Syntetické drogy – stále složitější trh

Předešlé *výroční zprávy* agentury **EMCDDA** poukazyvaly na to, jak jsou dodavatelé nových syntetických drog stále o krok napřed oproti kontrolním opatřením, protože rychle nabízejí nové legální alternativy zakázaných produktů. Dnešní zpráva odhaluje podobnou hru kočky s myší v oblasti prekurzorů, chemických látek užívaných k výrobě nelegálních drog (viz rámeček, kapitola 4).

Syntetické drogy, včetně extáze (MDMA, MDEA a MDA) a amfetaminu, jsou v Evropě vyráběny nezákonně z dovážených chemických prekurzorů. Zpráva ukazuje, jak výrobci využívají důmyslných technik k obcházení předpisů, které mají zneužívání těchto prekurzorů bránit. Jedná se zejména o syntézu prekurzorů z tzv. „pre-prekurzorů“ nebo jejich maskování za nekontrolované chemické látky, které jsou pak na prekurzory zpětně přeměněny po dovozu.

Tento jev dokládají nedávné výkyvy na trhu s extází. Po úspěšných opatřeních s cílem omezit zneužití látky PMK, která je prekurzorem MDMA, nyní podle všeho výrobci používají jako výchozí materiál při syntéze MDMA řadu pre-prekurzorů včetně safrolu. V letech 2009/2010 bylo zachyceno přibližně 1 050 litrů safrolu a olejů bohatých na safrol, a to zejména v **Litvě**.

Poté, co poslední dvě *výroční zprávy* agentury **EMCDDA** hovořily o nízkém obsahu MDMA v tabletách extáze, se nyní objevují známky možného vzestupu. Poslední zprávy uvádějí zvyšující se dostupnost MDMA – tablety s vysokým obsahem byly zjištěny například v **Nizozemsku**, zemi nejvíce spojované s výrobou extáze.

Přibližně 11 milionů Evropanů vyzkoušelo extázi alespoň jednou za svůj život, z toho 2,5 milionu v posledním roce (kapitola 4, tab. 7). A zhruba 12,5 milionu Evropanů (15–64 let) vyzkoušelo v životě amfetaminu, přibližně 2 miliony v posledním roce (kapitola 4, tab. 6). Nejnovější údaje o pětiletých trendech naznačují, že užití extáze a

amfetaminů v posledním roce mezi mladými dospělými (15–34 let) je celkově stabilní nebo klesá (kapitola 4, obr. 8).

Evropa je stále největším výrobcem amfetaminu na světě. Významné užívání a dodávky metamfetaminu v Evropě byly historicky omezeny na **Českou republiku** a **Slovensko**. Jak však uvádějí předešlé *výroční zprávy*, metamfetamin se nyní zřejmě stává dostupnějším v některých částech severní Evropy (např. v **Norsku**, **Švédsku** a **Lotyšsku**), kde podle všeho částečně nahrazuje amfetamin.

Rychlý vznik nových drog a rostoucí interakce mezi trhem s novými legálními drogami a trhem s nelegálními drogami

Rychlý nástup mnoha nových psychoaktivních látek nepodléhajících kontrole představuje v Evropě i ve světovém měřítku rostoucí hrozbu⁽⁵⁾. Poté, co bylo agentuře **EMCDDA** a **Europolu** v roce 2010 oznámeno rekordních 41 nových drog (oproti 24 v roce 2009), dnes představené předběžné údaje za rok 2011 nenaznačují žádné známky poklesu. Dosud bylo v roce 2011 prostřednictvím **evropského systému včasného varování** (EWS) ohlášeno 39 látek. Opatření k identifikaci nových látek jsou ve stále větší míře proaktivní – prostřednictvím systému EWS je nyní sledováno více než 150 látek (viz rámeček, kapitola 8).

Poslední průzkum agentury **EMCDDA** zaměřený na internetové prodejce nabízející nové syntetické drogy (červenec 2011) zjistila rekordních 600 internetových obchodů, které údajně nabízejí psychoaktivní produkty⁽⁶⁾, a odhalila širokou škálu nových nabízených produktů. Více stránek také zřejmě zvolilo opatrný přístup prostřednictvím omezení dodávek nebo uváděním prohlášení o odmítnutí odpovědnosti a varování (např. zdravotních, právních).

Významným aspektem je dnes rostoucí interakce mezi trhem s novými syntetickými drogami a trhem s nelegálními drogami. Do podoby tablet extáze mohou být převáděny a na nelegálním trhu prodávány psychoaktivní látky nepodléhající kontrole (např. směsi katinonů, piperazinů nebo fenetylaminů). V některých produktech nabízených jako nové legální syntetické drogy byla pak nedávno identifikována kontrolovaná látka PMMA. Mefedron, droga zařazená v EU mezi kontrolované⁽⁷⁾, zřejmě naplňuje znaky obou, protože se prodává na internetu jako jedna z nových legálních syntetických drog, ale v některých zemích také prostřednictvím stejných sítí nelegálních dodávek, jaké se využívají pro drogy typu extáze a kokainu.

Rychlé šíření nových drog tlačí členské státy k tomu, aby přehodnotily a revidovaly některá ze svých obvyklých opatření zaměřená na řešení problémů s drogami. V roce 2010 přijaly **Irsko** a **Polsko** rychle právní předpisy k omezení volného prodeje psychoaktivních látek, které nepodléhají kontrole podle protidrogových právních předpisů. Jiné země reagovaly pomocí stávajících právních předpisů v oblasti ochrany zdraví nebo léčiv. **Evropská komise** nyní hodnotí, jakým způsobem Evropa sleduje nové látky a jaká opatření v souvislosti s nimi přijímá, aby zajistila aktuálnost a vhodnost odezvy pro daný účel⁽⁸⁾.

„Odrázem rychle se vyvíjejícího a stále propojenějšího světa, v němž žijeme, je stále rychleji se vyvíjející a propojený trh s drogami, který se dokáže okamžitě přizpůsobit hrozbám i příležitostem,“ říká **Wolfgang Götz** v komentáři k dnešnímu zveřejnění zprávy. „Výsledkem toho je nejen velmi vysoký počet nových látek objevujících se na trhu, ale i jejich různorodost a různý způsob výroby, distribuce a obchodování s nimi.“

Závěrem ředitel uvedl: „Potřebujeme proaktivní strategii, která nám umožní rychle identifikovat nové drogy a nové trendy, abychom mohli předjímat jejich potenciální důsledky. Musíme také koordinovat opatření napříč Evropou, protože jinak se jednotlivé kroky na národní úrovni pravděpodobně projeví jako neúčinné. Tyto dva faktory jsou zásadní, máme-li v této rychle se vyvíjející hře na kočku a myš zůstat o krok napřed.“

Poznámky

⁽¹⁾ Údaje uvedené ve výroční zprávě za rok 2011 se vztahují k roku 2009 nebo k poslednímu roku, ve kterém byly tyto údaje k dispozici. **Číselné údaje a tabulky uvedené v této tiskové zprávě je možné najít ve Výroční zprávě nebo Statistickém věstníku 2011 na adrese: www.emcdda.europa.eu/stats11**

⁽²⁾ Brzy vyjde: Profil drogy pro alkohol vypracovaný agenturou EMCDDA: www.emcdda.europa.eu/drug-profiles

⁽³⁾ Flash Eurobarometr 330, (2011) *Youth attitudes on drugs (Postoje mladých lidí k drogám)*:

http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_330_en.pdf

www.emcdda.europa.eu/publications/drugnet/online/2011/75/article1

(⁴) Vývoj na evropském trhu s konopnými drogami podrobně rozebírá připravovaná publikace centra EMCDDA „Insight“:

www.emcdda.europa.eu/publications/insights

(⁵) V květnu 2011 agentura EMCDDA upořádala první mezinárodní mezioborové fórum věnované novým drogám:

www.emcdda.europa.eu/events/2011/new-drugs-forum

(⁶) Krátkodobá studie agentury EMCDDA, červenec 2011 www.emcdda.europa.eu/activities/action-on-new-drugs

(⁷) Viz rozhodnutí Rady <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:322:0044:0045:CS:PDF>

(⁸) Hodnocení Evropské komise ve věci fungování rozhodnutí Rady 2005/387/SVV.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0387:CS:HTML>

Informace o všech produktech, tiskových zprávách, službách a událostech souvisejících s *výroční zprávou* naleznete na adrese: www.emcdda.europa.eu/events/2011/annual-report